בס"ד

כתר תורה

כתר תורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

הרב יצחק יוסף שליט"א

העלון השבועי

פרשת ויקהל תשפ"ד

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

מתנה טובה

בפרשיות האחרונות אנו מזכירים לא מעט את 'חכמי הלב', נאמר: 'וְכֹל אִישׁ חַכַם לֵב אֲשֶׁר נָתַן ה' חָכְמָה וּתְבוּנָה בָּהֵמָּה לָדַעַת לַעֲשׂת אֶת כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' '.

בגמרא ברכות (דף נה.) אמרו חכמים דרשה נפלאה: אמר רבי יוחנן אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה שנאמר 'יהב חכמתא לחכימין ומנדעא לידעי בינה' שמע רב תחליפא בר מערבא ואמרה לפני רבי אבהו. אמר לו אתם לומדים דבר זה משם אנו לומדים זאת מפסוק בתורה שכתוב 'ובלב כל חכם לב נתתי חכמה'.

וכאן השאלה מתבקשת. עצם מאמר זה קשה: אם הקב"ה נותן חכמה רק לאדם חכם, מהיכן חכם זה קיבל את חכמתו הראשונה?

נצרף לכך שאלה נוספת על הפסוק מפרשת 'כי תשא' נאמר: "וַיִּתֵּן אֶל מֹשֶׁה כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר אִתּוֹ בְּהַר סִינַי שְׁנֵי לֻחֹת הָעֵדֻת לֻחֹת אֶבֶן כְּתֻבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹקִים".

פירשו חז"ל: 'כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר אִתּוֹ...' - מלמד שהיה משה שומע מפי הגבורה, וחוזרים ושונים את ההלכה שניהם יחד, ע"כ. העולה מן האמור: משה רבינו **למד** את התורה בהר סיני.

מצד שני, מבארים חז"ל בגמרא (נדרים לח) אמר ר' יוחנן: בתחילה היה משה לומד תורה ומשכחה, עד שניתנה לו במתנה, שנאמר: "וַיִּתֵּן אֶל מֹשֶׁה כְּכַלֹּתוֹ" פירש רש"י: " 'כְּכַלֹּתוֹ' נכתב חסר ו', מלמד שנמסרה למשה תורה במתנה ככלה לחתן. ולמה? שלא היה יכול ללמוד כולה בזמן מועט כזה".

אם כן, למעשה משה קיבל את התורה במתנה ללא כל מאמץ ללומדה.

וכאן השאלה נשאלת: אם התורה ניתנה למשה במתנה, מדוע היה צריך לשנות מפי הגבורה ואפילו חלק מן ההלכות, מתחילה היה ראוי לתת לו את הכול במתנה, כך זמן שהייתו בהר היה מתקצר.

אלא התשובה כאן יסודית ביותר. הקב"ה נותן מתנות, למי שמבקש אותם, למי שרוצה אותם בכל מאודו. מדוע? משום שכאשר אדם חפץ בכל מאודו בדבר מה, כאשר הוא יקבל - הוא יעריך! הוא ישתמש במתנה, וישמור עליה כראוי.

כיצד נוכל לזהות אדם החפץ מאוד בדבר מה? התשובה, כאשר נראה אדם מתאמץ ומשתדל להגיע למטרה גם כאשר היעד תלול ורחוק מן האופק. אדם שכזה המנסה את כל כוחותיו להצליח, לא יהיה לפלא שהקב"ה יפתח לו את אוצרותיו ויסייע בידו לממש את רצונו.

נוכל לסמוך לכך את דברי המשנה באבות: 'לא עליך המלאכה לגמור, ואי אתה בן חורין לבטל ממנה' (פ' ב מ' טז). דהיינו גם כאשר אדם יודע 'אין לי ראש' ללמוד, ובתוכו יש מידות לא מאוזנות: כעס, גאווה, פזרנות... אולם, בלבו קיים רצון עז לתקן את המעוות, ולהגיע אל השלמות. אומרת המשנה: 'אל תבטל ממנה'. ולמה? שכאשר תעשה ככל שביכולתך אזי תהיה זכאי למתנת שמים. אכן, כך היה אצל משה רבינו, המתנה לא ניתנה מלכתחילה אלא רק אחר ארבעים יום שייגע לדעת ככל שהיה יכול, גילה רצון עז להבין את דבר ה', או אז ניתנה לו התורה במתנה ככלה.

מעתה נוכל להבין מדוע הכתוב מכנה את החכמים שעסקו בבניית המשכן בתואר 'חכמי לב' ומהי החכמה הראשונה שהייתה בהם טרם הקב"ה השפיע אליהם חכמה.

ההבנה נפלאה, החכמים שעסקו בבניית המשכן טרם התמלאו בחכמה מאת הקב"ה, הם לא היו חכמים מיוחדים, אלא היו רק 'חכמי לב'. פירוש: הם תאוו מאוד בליבם ללמוד חכמה, הם השתוקקו למידה זו, השתדלו עם כל הכלים שברשותם להשיג את החכמה, אנשים שכאלה הקב"ה מילא אותם בחכמה שהתאוו לה, כך בזכות רצונם הגדול להיות חכמים נעשו זכאים לקבל עוד שפע רב של חכמה מאת הקב"ה.

זהו הסוד: אדם שמנסה בכול מאודו, הקב"ה פותח לו את השערים ונותן לו את החכמה במתנה.

ישנו משל נפלא המתאר את חשיבות מיצוי כוחות האדם ככל האפשר: באחת המדינות הדוגלות בפעילויות חברתיות ומודעות לחשיבות שמירת הבריאות, הכריז המלך בקרב התושבים כי בעוד שבוע ימים תערך תחרות ריצה מיוחדת במינה, התושבים כולם, מוזמנים לבוא ולהשתתף.

התחרות תהיה בתוך בניין חדש המונה כ – מאה קומות. התושבים מוזמנים לבוא ולהתחרות זה בזה. מי שיצליח להגיע תוך שישים דקות לקומה המאה יהיה המנצח, יזוכה בפרס כספי גדול, יפטר מתשלומי מיסים במשך השנה כולה, ויקבל עוד מתנות רבות.

היום המיועד התקרב ובא, המון רב הגיע אל חצר הבניין, כאשר לגופם בגדי התעמלות מיוחדים ובידם בקבוק מים להתרעננות - אתגר של ממש!

לאוזני תושבים נשמע קול כרוז הקורא לכולם להתייצב בפתח הבניין ולהישמע להוראות.

קול הפעמון נשמע מצלצל והרצים יצאו דחופים בדבר המלך - התושבים החלו לרוץ בגרם המדרגות הרחב אחת ושתיים, קומה ועוד קומה.

אחר זמן מה נעצר אחד מהמשתתפים, הביט בשעונו והתבונן בקומה בה הוא נמצא. להפתעתו שעונו מורה שעברו כעשר דקות ולנגד עיניו בכניסה לקומה מופיע מספר 12. החל הלה לחשב בדעתו אם בעשר דקות הראשונות הספקתי רק שתים עשרה קומות הרי בתקווה שאצליח לשמור על כושר במשך כל הששים דקות אזי המקסימום שאצליח לעלות הוא שבעים ושתיים קומות, הרי שאין סיכוי להגיע לקומה מאה בתוך ששים דקות!

הלה הכריז בקול את מחשבתו באוזני המתחרים, כך החכמים שבהם עצרו

המשך בעמ' 3

להקדשת העלון לברכה הצלחה
ורפואה ולעילוי נשמת יקיריכם
היכנסו לאתר כתר תורה ketertora.co.il
ולחצו על הלינק לתרומה. וכתבו בקשתכם

לשאלות בהלכה חייגו>
02-5408030
משעות הבוקר ועד 12:00 בלילה

עדים שלא ראו את נתינת הטבעת מהחתן לכלה מכל סיבה שהיא

ראובן ושמעון התבקשו ע"י חברם החתן להיות עדים בחתונתו ואכן הם התייצבו במקום ובזווית המתאימה לראות את נתינת הטבעת, והנה באותן שניות שהחתן אמר לכלה הרי את מקודשת לי כדת משה וישראל נכנס הצלם לתחום הראיה של העדים, ומשכך, הם לא ראו את נתינת הטבעת. מה שכן היה, שהעדים אומרים בצורה הברורה ביותר שלפני האמירה הם ראו שהטבעת היתה אצל החתן ולאח"כ הם ראו את הטבעת אצל הכלה, אבל את רגע הנתינה הם לא ראו בגלל שהצלם נכנס והסתיר להם את שדה הראיה. השאלה היא האם הכלה צריכה קידושין מחדש או לא?

תשובה: מעיקרא היה ראוי ונכון שיעשו קידושין חדשים בלבד ללא כתובה, אבל אם אי אפשר מכל סיבה שהיא הקידושין תקפים גם כך.

והנה נידון זה מצוי מאוד בחתונות בגלל צלמים כאלו ואחרים אשר חייבים להנציח כל שניה מטקס החופה ולכן דנו בזה הרבה ממחברי זמנינו זה טוען כך וזה טוען כך ואי אפשר במסגרת מצומצמת זו להאריך במקום שחובה להאריך ולהכריע בין הסברות והפוסקים, אבל אגע בקצה הנושא רחב זה. המקור לכך שהעדים חייבים להיות בשעת הקידושין הוא מהגמ' קידושין (סה.) "אמר רב נחמן אמר שמואל המקדש בעד אחד אין חוששין לקידושיו" וידוע שפסקו הראשונים שגם אם שניהם מודים לא מהני הקידושין. וכן פסק השו"ע (אבהע"ז מב, ב) והנה כתב הרשב"א (ח"א סי' תש"פ) בשנים שהיו עומדים מאחורי גדר של בית ושמעו שאמר ראובן ללאה התקדשי לי באתרוג אבל לא ראו הנתינה ממש אפילו ראו האתרוג יוצא מתחת ידה אין כאן חשש של כלום כיון דבעינן ראיה ממש.

הדרכי משה (מב, ד) הביא את המרדכי שהביא בשם הרא"ם שבאופן שעד אחד מן העדים לא ראה את הנתינה ממש שאין מבטל בכך את הקידושין, אולם ברשב"א כתב דאף על גב דאיכא הרבה אומדנות המוכיחות אין כאן כלום עד שיראו העדים הנתינה ממש, וכן הוא בתשובת מוהר"ם. והנה הרמ"א פסק (מב, ד) כתב וז"ל: "וצריכים העדים לראות הנתינה ממש לידה או לרשותה אבל אם לא ראו הנתינה ממש לידה אף על פי ששמעו שאמר התקדשי לי בחפץ פלוני ואחר כך יצא מתחת ידה אינן קידושין עד שיראו הנתינה ממש ואין הולכין בזה אחר אומדנות והוכחות". והעיר בשו"ת רבי עקיבא איגר (תנינא, סי' נה) שהרמ"א לא פסק כהמרדכי, וביאר בבית שמואל (אבהע"ז מב ס"ק יב) שלמרדכי מהני עדי ידיעה בעוד לרשב"א מועיל עדי ידיעה רק בקידושי ביאה שאי אפשר לראות המעשה דזהו מכוער, אך בקידושין בכסף ו/ או טבעת ו/או שטר יש לראות את המעשה בפועל, והבית שמואל בהמשך דבריו התייחס לרמב"ם בהלכות עדות (פרק יז) שם נאמר כי בדיני ממונות מתקיימת עדות בידיעה בלא ראייה, וכתב כי לפי זה יש לומר גם כאן בקידושין וכפי שכתב המרדכי. בבית הלל הקשה על הרמ"א דצריך עיון בדבריו שכן מצד אחד פסק אצלנו כרשב"א דידיעה לא מהני, ואילו מצד שני החמיר שהמקדש בעד אחד חוששין לקידושין.

בערוך השלחן (מב, לד) כתב כי לדינא יש להחמיר ש"בגיטין וקידושין אין המעשה מתקיים כלל בלא עדים ופשיטא דצריך ידיעה וראיה.. וכיון דצריך ראיה ממש ממילא דלא אזלינן בתר אומדנא ומכל מקום למעשה קשה להקל באומדנא רבתי בקידושין - וצריכה גט." בהמשך דבריו לגבי המקדש דרך חור הכותל כותב דזה מקרי ידיי ראייה ממש כיון שאת היד ראו, וגם יש בזה ידיעה ממש שידעו שאשה זו עמדה שם רגע מקודם.

בבית מאיר הסביר כי לפי הרשב"א צריך ידיעה ברורה, אך אם זה קרוב לודאי חשיב לספק מקודשת. אך במקרה שאמר לשון הקידושין ונכנס עם כסף בידו ועמה לתוך החדר לא הוי קרוב לודאי כי אם אומד, ואף הרשב"א יאסור דזה לא חשיב ראיה כעין ידיעה. לפי זה הכריע בכמה ספרים ממחברי הזמן שהעדים צריכים לראות בבירור את נתינת הטבעת, אך אם הם לא ראו ממש נתינת הטבעת אף על פי שברור להם הדבר, כגון שראו את הטבעת ביד החתן ושמעו אותו אומר את לשון הקידושין וכעבור רגע ראו את הטבעת ביד הכלה יש פגם בעדותם וצריך לחזור ולקדש שנית באופן שהעדים יראו את הנתינה ממש. אבל יש לדחות שכן בל נשכח שהצלם צילם את נתינת הטבעת ויתכן שחלק מהקהל ראו אף הם את נתינת הטבעת, אגב אורחא יוער שמהגמ' (קידושין מג.) ומהרמב"ם (הלכות אישות ג, ח) משמע שמעיקר הדין אין חובה לייחד עדים לקידושין, והרמ"א פסק (מב, ד) ואפילו ייחד עדים, יכולים אחרים שראו המעשה להעיד. ודברים אלו מבוססים על דברי הריב"ש (סי' תעט), ברם מצינו מחלוקת בין הבית מאיר והחתם סופר לבין הפנים מאירות (ח"ג, כה) האם אנשים שלא נתכוונו להיות עדים בקידושין כשרים לעדות, אף הפתחי תשובה (מב, יא) דן בזה. אשר על כן לדינא נראה שטוב שיתנו בשנית את אותה הטבעת על אצבע הכלה ויראו זאת העדים, אולם בדיעבד אם לא נהגו כן והדבר יתברר לאחר זמן מה מהקידושין הקידושין תקפים וקיימים. ויעויין עוד שהאריכו בזה בספר משפטי אברהם (זרביב, אבהע"ז סי' סב), ובספר טבעת יוסף (סימן טוב, פרק יג דיני עידי הקידושין הלכה ו), ויעויין עוד בספר משפט הכתובה (בר שלום ,כרך ו, פרק נד סעיף ח, ובהערה נד) ועוד.

כל זה כתבתי לפי קוצ"ד וצוויי"ם ויימ"ן עבד לאל עליון אני **יגאל אלון** ס"ט.

שאלה

בעניין קריאת ההפטרה, אם מותר לכתחילה שהמפטיר יאמר רק ברכות התורה וקריאתה והקורא בתורה יאמר את ברכות ההפטרה וקריאתה במקום המפטיר עצמו, מחמת שהמפטיר אינו בקי בטעמי ההפטרה ואין לשון אמירת הברכות שגורה על לשונו, והאם על כל פנים מותר לכתחילה שהקורא יקרא רק את ההפטרה בקול ללא הברכות והמפטיר יאמר עמו מילה במילה בלחש?

תשובה

אכן במקומינו אירע מעשה כה"ג שהמפטיר קנה ההפטרה על דעת שהקורא יאמר בעצמו ברכות ההפטרה וקריאתה ולא מחמת שאינו יודע לקרא אלא מחמת שהקורא בעל קול נעים והסכים לבקשתו הקורא וכך עשה.

והנה הבית יוסף סימן רפב' הביא להריב"ש בתשובה (סימן שכו) שיש מקומות שנהגו כשהמפטיר קטן, עולה גדול במקומו וקורא בתורה, והמפטיר קורא ההפטרה ואינו קורא בתורה. ואע"פ שצריך המפטיר לקרא בתורה, היינו משום כבוד התורה, והכא הא איכא כבוד התורה כשנאמר שהמפטיר אינו ראוי לתורה וקורא גדול במקומו.

וכתב על זה הריב"ש שטעם זה אינו נכון ולעולם מי שקורא ההפטרה יקרא בתורה כי שמא הגדול קרא לתוספת ולעצמו ולא בעד המפטיר ואין כאן כבוד התורה, והמנהג ההוא אינו יפה.

והבית יוסף חלק על הריב"ש וכתב דהמנהג כאותם מקומות ושהריב"ש עצמו בסימן לה' כתב שלא רצו לשמוע לו בזה, וגם אין לחוש שיאמרו שהגדול קרא לעצמו, שהרי אחר שעלו כבר שבעה עולים הפסיקו באמירת הקדיש וברור שיבינו כולם שמה שקורא הגדול כעת הוא לצורך ההפטרה ולא לצורך עצמו ככמו שיש מוסיפים על מה שקראו.

ועל פי זה כתב הרמ"א סימן רפד סעיף ד' על מה שכתב שו"ע שקטן יכול להפטיר, שאם קראו למפטיר מי שאינו יודע לומר ההפטרה, יכול אחר לאמרה, אבל לכתחילה אסור.

וכתב המגן אברהם ס"ק ג' שהרמ"א פסק כבית יוסף אלא שכתב לא לעשות כן לכתחילה משום שחשש להריב"ש. וכתב הברכי יוסף אות ו' דכן הסכים הרב אמת ליעקב אלא שהמקומות שנהגו כן אין למנעם, אבל בשארי מקומות, לכתחילה ראוי לחוש לדעת הריב"ש וכדברי הרמ"א, והובא להלכה בכף החיים אות כג'.

והנה בהבנת דברי הרמ"א בפשטות יש לפרש דמיירי באופן שהמפטיר רוצה ליתן את ההפטרה וגם את ברכותיה לקורא בתורה וכנידון הריב"ש ולכן כתב שאין לעשות כן לכתחילה לחוש להריב"ש.

אבל אם המפטיר יאמר גם את ברכות ההפטרה, ורק את קריאת ההפטרה ירצה ליתן לקורא והוא יקרא עמו מילה במילה בלחש, בזה לכאורה אפשר לעשות כן לכתחילה.

אלא שראיתי בשו"ת מנחת יצחק חלק ט' סימן כב' שחלק על מי שהבין כן, שהרי המשנה ברורה בס"ק ח' כתב שאין קוראים

המשך בעמ' 3

המשך מע' 1 - מאמר השבוע -
הרב אברהם רחמים

גם הם את מרוצתם ערכו חשבון והסכימו לדבריו. בתוך שניות ספורות כשלושת רבעי מהמשתתפים עצרו את ריצתם בכעס וחמה והחלו מתאוננים על התרמית הגדולה שפקדה אותם.

אמנם כרבע מהמשתתפים המשיכו במרוצתם כאילו לא נאמר מאומה. עוד עשר דקות חלפו והנה המספר המופיע בקומה אליה הגיעו – 20, עכשיו כבר, כמה עצרו והחלו לערוך חשבון אם בעשרים דקות של ריצה ללא הפוגה הגענו לקומה העשרים הרי שגם אם נמשיך לרוץ בכל כוחנו נגיע מקסימום לקומה השישים, הרי שלא יתכן בשום פנים להגיע בזמן הנותר לקומה המאה. אכן גם אלו חדלו מן הריצה והסכימו ביניהם שכנראה יש כאן איזו תרמית נסתרת.

אולם, שלושה נשארו מתמידים בריצתם, לא עצרו לא פסקו כאילו לא נאמר מאומה, הללו עולים ועולים ללא כל שהייה.

עברו עשרים דקות נוספים ולעיניהם מבצבץ ונראה בתחילת הקומה מספר שלושים ושמונה, עכשיו באמת היה זה מביך אחרי ארבעים דקות של ריצה להגיע לקומה השלושים ושמונה הרי שאין סיכוי בעולם שבעשרים דקות להשלים עוד ששים קומות, אחד מתוך השלושה נעצר ונחם עצמו ביגיעתו לשווא.

אולם, שניים נותרו ממשיכים במרוצתם ללא הפוגה וללא הרהור על מעשיהם. בדקה האחרונה '59:00:00' הם מוצאים את עצמם בקומה חמישים ושמונה: 'זהו! זועק האחד נואש: 'עד כאן! פשוט עבודה בעיניים, אני עוצר לעולם לא נוכל להגיע. עדיף לנצל את הדקה האחרונה למנוחה וללגימה מבקבוק המים...' כך אמר ועשה.

ברם, השלישי לא נח ולא שקט המשיך במרוצתו אל תוך הדקה האחרונה שנותרה לסיום. הקהל הנמצא למטה מביט בשעון המורה '59:30:00' לפני הסיום, כאשר לחשושים עולים מבין התושבים כיצד המלך לא מתבייש לעולל להם עלילה כזאת, לדרוש מהם דבר שלעולם אין סיכוי לעשותו.

אלא שלפתע נשמעו קריאות צהלה מן הגג: 'הגעתי, הגעתי, הצלחתי כאשר השעון מורה על השעה '59:58:00' - חמישים ותשע דקות וחמישים ושמונה שניות. קולות זיקוקים נשמעו באוויר, יונים לבנים פרחו באוויר ובלונים צבעוניים התעופפו להם בשמי הרחוב. הידד הידד! נשמעו קולו של המנצח. חיש הגיע מסוק מאת המלך להוריד את הזוכה המאושר אל הקהל הצוהל, שהריע לו בפתח הבניין. איזו שמחה של ממש!

הזוכה המאושר ירד למטה אל המון הקהל: 'כיצד הצלחת להגיע אל הקומה המאה, כנגד כל הסיכויים?' נשאל מפי כל.

השיב להם: לא תאמינו למשמע אוזניכם, כאשר הגעתי לקומה הששים, לנגד עיני נראו, זוג מעליות מהירות, מיד לחצתי על הלחצן, נפתחה הדלת בתוכה היו סדורים לחצנים מאחד עד מאה, לחצתי על המספר מאה, וחיש הגעתי לקומה האחרונה של הגג, שם חיכו לי אנשים נכבדים, צלמים, בלונים ועוגות וכל מיני דברים טובים.

הזוכה המאושר התבקש מפי רוב הקהל לענות על שאלה אחת ויחידה: 'תענה לנו בבקשה כיצד היה לך את הכוח לרוץ עוד ועוד, כאשר הנך רואה שאין כל סיכוי להגיע לקומה המאה לפי כל חשבון הגיוני?!'.

השיב להם הלה בחיוך: 'אכן, על פי חשבון הגיוני אין כל סיכוי להגיע לקומה המאה במשך ששים דקות. אבל אני דבר אחד היה לנגד עיניי. והוא, אם המלך אמר בששים דקות להגיע לקומה המאה, לא יתכן שהמלך יאמר דבר לשווא! למלך לא חסר מאומה, הוא לא צריך מאתנו כולם ואינו חושב להתנכל אלינו. בליבי גמרתי, אעשה ככל שביכולתי, והיה אם לא אצליח אומר למלך כי נסיתי בכל כוחותיי לקיים את דבריו, והוא הטוב בעיניו יעשה. אלא שלהפתעתי גילית שצדקתי במחשבתי המלך אינו אומר סתם דברים, אם הוא אמר לעלות מאה קומות בששים דקות כנראה שהדבר אפשרי.... זהו!

הנמשל: לפעמים נראה כי עבודת ה' המוטלת עלינו אי אפשר להגיע אל תכליתה, היא ארוכה ורחבה מני ים, ההבנה בה מצריכה עמל ויגיעה ללא גבול, כמאמר המשורר: 'לו יחי גבר שנין אלפין לא יעול גבורתיה בחושבניה (לו יחיה האדם אלפי שנים לא יוכל להשיג את גבורותיו של הקב"ה.) על כן יש אנשים שלכתחילה אינם מתחילים כלל, ויש כאלה שמתחילים אבל מפסיקים באמצע, רואים כי הדבר איננו אפשרי. אולם, יש כאלה שממשיכים ומשיכים ללא הפוגה, בליבם מחשבה אחת: אם המלך אמר לעשות – עושים! גם כאשר בעיניים הבשריות שלנו, ההצלחה אינה נראית באופק.

אכן, זהו הסוד כאשר אדם עושה את ההשתדלות שלו, הקב"ה בכוחו לשלוח לו 'מעלית' שתוביל אותו במספר שניות אל היעד המבוקש כנגד כל ה'יגיון.

שנזכה למש את כוחותינו בעבודת ה', אמו!

המשך מע' 2 - נשאלו בקו - הרב אלון בן שבת

למפטיר מי שלא ידע לקרות **ההפטרה**, ולכאורה למה לא יקראוהו למפטיר ויתן רק את קריאת ההפטרה לקורא ויקרא עמו בלחש, והיה למשנה ברורה לפרש ולא לסתום בזה.

ועוד הוכיח כן מהפרי מגדים באשל אברהם ג' שכתב וז"ל: ומיהו טוב יותר אם יכול לומר מילה במילה שמקרין ויאמר ההפטרה מי שקרא בתורה.

וכוונתו שיקריאו למפטיר את ההפטרה מילה במילה והוא יחזור אחריהם בקול רם ולא בלחש. ומוכח שאם הקורא יאמר בקול והוא בלחש אין זה לכתחילה.

והוכיח עוד מדברי המטה יהודה (עייאש רפד' אות ה' והובא ג"כ בכף החיים אות יט') שכתב על מש"כ הרמ"א דאין לעשות כן לכתחילה, פירוש דבשעה שקראו למפטיר זה, היו סבורים שהוא יודע, ואחר שקרא בתורה ובירך, כשבא לקרא ההפטרה, לא ידע לקרא, **יכול אחר לעלות ולקרא ההפטרה במקומו בין קודם שברך ברכה ראשונה שלפני ההפטרה, ובין אחר שבירך.**

ומשמע דלכתחילה אם ראו שהעולה אינו יודע לקרא כלל אחר שעלה בתורה ובירך ברכות התורה לפניה ולאחריה, טרם שיבוא לברך ברכת ההפטרה יאמרו לקורא לומר הברכות וההפטרה, אלא שכל זה דווקא באופן שאינו יודע לקרא ההפטרה כלל ואפילו בלחש, אבל אם יודע הוא לקרא בלחש יחד עם הקורא, ודאי יש להורות לו שיאמר גם את הברכות ולא יתנם לקורא, ואפילו הכי גם זה אינו לכתחילה אלא בדיעבד, ע"ש.

אלא שהמנחת יצחק כתב שאינו יודע מה הטעם בזה שאינו לכתחילה, ומי שדעתו רחבה בוודאי ימצא טעם לדבר.

ואכן ראיתי בערוך השולחן אות יב' שכתב בפירוש דברי הרמ"א דאם קראו למי שאינו יודע, יכול אדם אחר לומר ההפטרה וכמו בספר תורה שזה מברך וזה קורא, אבל לכתחילה אסור לעשות כן, וטעמא דמילתא דבשלמא בתורה שצריך לקרות בטעמים והוא אינו בקי בהטעמים, יקרא הקורא והוא אחריו בלחש, אבל הפטרה שקורים בחומשים אם הוא עם הארץ כל כך שאינו יכול לקרות אפילו בחומש אינו נכון לקרותו לעלית מפטיר, אולם במקומות שיש ספר הפטרות על קלף וללא טעמים וניקוד, קורא הקורא כמו בתורה ולכתחילה וכן המנהג.

הרי נתן טעם מעט לחלק בין קורא בתורה לקראת ההפטרה. אם כי דבריו דחוקים וכן מצאתי כתוב שפירושו דחוק בהבנת הרמ"א.

וראיתי להרה"ג יצחק רצאבי בתשובה בכתב יד (מתוך שו"ת עולת יצחק חלק ד' שטרם יצא לדפוס) דעד כאן לא נחלקו הריב"ש והבית יוסף אלא כשיש סיבה לדבר (כגון קטן או גדול שאינו יודע) אבל בסתם לא, דאם נתיר כן, עלול הדבר לבוא בהמשך לידי קביעות ואז כבר לא תהא ניכרת קריאת המפטיר שהיא מפני כבוד התורה, ונעקרה התקנה.

ושכן מצא מפורש במטה יהודה הנ"ל שכתב שמה שמשמע מהבית יוסף שחולק על ריב"ש אפילו לעניין לכתחילה, זהו דווקא בניידון הריב"ש שמדובר שהקטן קנה כבר ההפטרות והוא קורא בתורה ומפטיר בכל שבת ולכן אין לדחותו אחר שכבר קנה דחשיב כדיעבד, אבל לעולם כשאין טעם אין לעשות כן.

המשך בעמ' 4

מטרות העמותה

כולל אברכים | לימוד טעמי המקרא | בית הוראה | לימוד שירת הבקשות לילדים | קמחא דפסחא

המשך מע' 3 - נשאלו בקו - הרב אלון בן שבת

ואכן הבית יוסף ציין להריב"ש בסימן לה' (וכנ"ל) ושם כתב מפורש שנהגו למכור ההפטרה למי שמעלה בדמים והם קונים אותה בעד קטנים להרגילם, **ואם לא יתכבדו בהפטרות לא יתנו בה פרוטה** וכו' עכת"ד.

נמצאנו למדים דאף לדעת הבית יוסף אין זה לכתחילה אלא באופנים מסויימים שהשעה מחייבת, וכן כתב מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל בשו"ת יביע אומר חלק ז סימן ח' בהערה וכ"כ בהלכה ברורה חלק יז סימן רפד הלכה יט' והוכיח כן מהשולחן ערוך סימן רפב סעיף ה' ושכ"כ בעטרת זקנים ועוד ע"ש.

ולמעשה כתב המנחת יצחק כיון שיש לחוש דידחו כמה מהמתפללים מלעלות מפטיר אף בזמן חיובם כפי הנהוג ועלול לגרום שערוריה גדולה בין המתפללים ולכן יש להקל באופנים כאלה אף באופן שיברך הקורא, והעולה אין קורא ההפטרה אף בלחש עם הקורא, וכל שכן שיש להקל היכא דהעולה יברך ויקרא בלחש עם הקורא וכ"כ בהלכה ברורה שם עמוד תעט'

ודע עוד דבמקומות שקורים בנביא מתוך קלף וגלילה כספר תורה מותר הדבר לכתחילה שהעולה יאמר הברכות והקורא יקרא (משנה ברורה ס"ק ח).

לכן למסקנה

הדבר ברור שלכתחילה מי שעולה למפטיר הוא יקרא את ההפטרה וברכותיה ולא יתן לקורא ואפילו אם יאמר עמו בלחש.

ובדיעבד מי שאינו יודע לקרא בטעמים יאמר על כל פנים הברכות ויאמר ההפטרה מילה במילה בלחש עם הקורא.

ודברי הפרי מגדים שהבאתי שיקריאו לו מילה במילה והוא יאמר אותה בקול רם קשה מאוד לקיימם ויש בזה טורח ציבור גדול וגם המפטיר יתבזה בזה מאוד כידוע וכבר כתבתי דברי המנחת יצחק במסקנתו ולכן אין להחמיר כולי האי, הלכך יש להורות להם בפשיטות לקרא בלחש עם הקורא. או על כל פנים שיתן גם את ברכות ההפטרה לקורא ההפטרה.

ועניין זה מוטל על רב הקהילה בכל מקום ומקום בארץ וכל שכן בחוץ לארץ אם יודע שיש מבני קהילתו כאלה שאינם יודעים לקרא, ימהר הרב מאוד מאוד, וימנה באותם המקומות תלמיד חכם מובהק ובקי בכללי ולשון הקודש, וישב וילמד את הציבור, ולפחות את הדור הצעיר דרכי הקריאה בדקדוק וטעמי המקרא, וברבות השנים הלימוד יעשה פירות ויקום דור חדש בקי בלשון הקודש בעזה"י.

בברכה

אלון בן שבת

שרי המאה מן המזרח

הרב יוסף חיים בן שבת

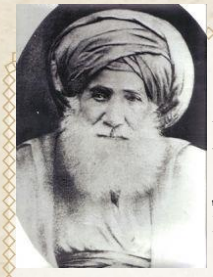

הרב עבדאללה סומך

הרב עובדיה אברהם יוסף סומך הידוע בכינויו הרב עבדאללה סומך. נולד בבגדאד בשנת ה'תקע"ג, 1813 לאימו כאתון ולאביו רבי אברהם יוסף יחזקאל, שהיה עשיר ותלמיד חכם, ובן למשפחת צאצאי רבנו נסים מחבר הווידוי הגדול . למד תורה והתחנך אצל הרב יעקב בר יוסף הרופא, שהיה אחד מגדולי הדיינים בעיראק בדור שלפניו.

מי מאיתנו לא שמע אודות בית המדרש הגדול בבאגדד הנקרא "בית זילכה". מקום המקדש ממנו יצאו גדולי עולם יושבי על מדין כור היתוך ליצירת תלמידי חכמים מופלגים ויראי ה', כדוגמת רשכבה"ג רבנו יוסף חיים, הרב אליהו מאני, הרב יעקב חיים סופר ועוד ועוד גדולי עולם, וכל זה כתוצאה מנוכחותו וקיומו של הרב עבדיה. כי בהגיעו לפרקו נישא לשרה, בת דודו יצחק.

בתקופה שלאחר נישואיו, בין לימוד תורה למשנהו, החל לעסוק במסחר כשותף עם הסוחר הבגדאדי רבי משה כבאזה. כשראה כי החינוך ולימוד התורה מתחיל להתמעט בקרב הצעירים בבגדאד, החליט הרב לעזוב את עסקי המסחר כדי להתמסר לדור הצעיר. הוא אסף עשרה אברכים ולימד אותם במשך ימות השבוע ללא תמורה. כשראה זאת הגביר הבגדאדי יחזקאל ראובן, החליט להקים בית מדרש בו יוכלו התלמידים ללמוד באופן מסודר. אמר ועשה ורכש הגביר חצר ובנה בשטחה מבנה בית מדרש לו קרא "מדרש אבו מנשי" (אבא של מנשה. דרך לקרות לאב על שם בנו הבכור. נהוג עד היום באסלאם) שהתפתח בהמשך למדרש בית זלכה והקדישו ללימוד בידי הרב עבדיה ותלמידיו, כשהוא מקציב לתלמידים משכורות חודשיות. הרב עבדיה סומך עמד בראש הישיבה עד לפטירתו.

ספריו ; שו"ת זבחי צדק. ספר עץ השדה, על מסכת ביצה. ספר חזון למועד – על חוכמת עיבור השנה. ספר קבוץ חכמים, פירוש על הגדה של פסח. ואלו הם חלק מתלמידיו אשר העמיד לפנינו : הרב יוסף חיים - מחבר בן איש חי, רב פעלים ועוד ועוד.. הרב יעקב חיים סופר- מחבר סדרת ספרי ההלכה כף החיים. הרב אליהו מני - רבה הראשי של חברון/ הרב שמעון אגסי- מח"ס בני אהרון, זהב שבא ועוד. הרב יהודה פתיה - מח"ס רוחות מספרות . ועוד ועוד גדולי עולם.

ידוע הסיפור המפורסם אודות אופן פטירתו וכאן המקום להביאו ביתר סיפור וביאור.

כשפרצה מגפת הכולרה בעיראק בשנת 1889, נדבק בה הרב עבדאללה בהיותו בכפר "גראראה" הסמוך לבגדאד, וראשי הקהילה החזירוהו לבגדאד כדי שיתרפא. למרבה הצער הרב הלך לעולמו בשל המגפה. לאחמ"כ הוצא צו מטעם הממשלה האוסר על קבורת מתים בבית הקברות הסמוך לבגדאד. נכבדי הקהל, ביקשו היתר ממושל בגדאד לקבור את הרב עבדאללה בבית הקברות הסמוך לעיר, אולם נענו בשלילה. במקום זאת אישר המושל לקבור את הרב בחצר "יהושע כהן גדול", לצד קברו של רבו, הרב יעקב הרופא, שנמצא מעברו השני של נהר החידקל.

כשהחל מסע הלוויה וההספדים, הופיעה קבוצת פורעים ובראשם מוכתרם ימח"שו ודרשו ממשתתפי הלוויה לעזוב את המקום בטענה שחל עליהם איסור קבורה במקום. כשהוצג בפניהם האישור ממושל העיר, החלו להכות את משתתפי הלוויה. משלחת נכבדים מהקהילה היהודית נשלחה אל המושל, וזה האחרון שלח פלוגת פרשים, כדי לאפשר ליהודים לקבור את רבם. המוכתר מנגד, הביא עמו למקום המון מוסת, ומהומה פרצה במקום. בין המהומה והמולת האנשים, הצליחו לטפס שישה יהודים מעל לחומה שהקיפה את חצר הקבורה, פתחו את שער הכניסה, הכניסו את מיטת הרב וקברוהו בזריזות.

בימים שלאחר מכן, הפיץ המוכתר ידיעות על משתתפי הלוויה היהודים שכביכול הכו מוסלמים, ובשל כך מושל בגדאד התכחש לאישורו, והורה לעצור את נכבדי הקהילה היהודית – הרב אברהם הלל, הרב ששון שמוחה, הגביר יחזקאל עיני ועוד. בימים שלאחר מכן תקף המון מוסלמי את התושבים היהודים בבגדאד, ובעקבות כך שלחו רבני העיר מברקים אל קהילות יהודיות ברחבי העולם, בבקשה שישפיעו על הפסקת הפרעות. כשנודע לממשל בבגדאד על המברקים שנשלחו, נעצרו גם הרבנים.

לבסוף התערב הממשל הבריטי ושלח התראה לסולטן טורקיה, עבדול חמיד, בבקשה להורות על הפסקת הפרעות, ואף איים כי יערב כוח צבאי שיישלח לבגדאד, באם יתעלמו מבקשתו. הסולטן הטורקי נענה לבקשה והורה לשליח מטעמו לחקור את התנהלותו של מושל בגדאד. לאחר חקירה ובדיקה הודח המושל והוחלף, וחיי הקהילה היהודית שבו למסלולם.

מושל בגדאד החדש פרסם צו האוסר על הכאת יהודים, ונכבדי הקהילה היהודית ורבניה שוחררו ממעצר. כדי להביא להרגעת הרוחות בין ההמון המוסלמי לקהילה היהודית, הוציא המושל צו פשרה שבו הורה להעביר את קברו של הרב לבית העלמין הסמוך לבגדאד.

לאחר כשלושה חודשים מהקבורה הראשונה, הועברה גופתו של הרב לבית הקברות היהודי הסמוך לבגדאד. שוב נערכה הלוויה מחדש, בהשתתפות יהודים ומוסלמים כאחד, ובראשם ראש הצבא ושרי הממשלה. הלוויה יצאה לעבר מדרש בית זילכה, שם הספידו הרב יוסף חיים, ומשם המשיכה לבית הקברות.

כתר תורה
בית הוראה וכולל גבוה ללימודי רבנות ודיינות

בית ההוראה
קו ההלכה

כתר תורה

efrat · 052-7164398

על פי פסקי מרן הגאון רבינו **עובדיה יוסף** זצ"ל
ובנו ממשיך דרכו הראשון לציון הרב **יצחק יוסף** שליט"א

בית ההוראה נותן
מענה הלכתי ויעוץ רפואי
בדיני טהרת המשפחה

רבני הקו נותנים מענה
לכל חלקי הארץ
ואזור בנימין בפרט

חייגו במשך כל שעות היום
02-5408030

בברכה
קו ההלכה כתר תורה

efrat 054-2241480

כתר תורה

באחד באדר משמיעין על השקלים

מרן הרב עובדיה יוסף זצוק"ל
בספרו חזון עובדיה פסק:

"מעות הללו ינתנו למוסדות תורה
שיש בהם תלמידי חכמים וכל
המשתדל להיות עושה ומעשה
להרים קרן התורה יזכה לראות
בהרמת קרן ישראל" עד כאן לשונו

זכרו:
זכר למחצית השקל נותנים למוסדות כתר תורה

הכסף ינתן אך ורק לטובת כולל פורים ובו ילמדו עשרות אברכים אחר התפילה וקריאת המגילה בנץ החמה.

כל אחד יתרום אברך אחד בלבד לכולל פורים ע"ס 200 ש"ח
ניתן לסייע בכל סכום שהוא, כל תרומה תתקבל בברכה.

לתרומות

- ניתן לחייג לבית ההוראה כתר-תורה
  02-5408030 שלוחה 0
- או בנדרים פלוס - כתר תורה תל ציון
- או באתר הארצי כתר תורה בלינק לתרומה.

- ניתן לתרום בהעברה בנקאית
  בנק מזרחי - סניף 591
  חשבון 113719
  עמותת כתר תורה ע"ש רבי יצחק אבוחצירא

בברכת התורה
אלון בן שבת